Katalogowanie literatury dla dzieci i młodzieży za pomocą Deskryptorów Biblioteki Narodowej

Deskryptory DBN

W 2017 roku Biblioteka Narodowa wprowadziła do stosowania dla bibliotekarzy Deskryptory BN zamiast Języka Haseł Przedmiotowych BN.

W związku z powyższym nastąpiła zmiana w podejściu do katalogowania zarówno formalnego i przedmiotowego.

Kataloger musi być skoncentrowany przede wszystkim na potrzebach użytkowników biblioteki, żeby ten otrzymał jak najwięcej punktów dostępu w katalogu on-line. Zadaniem bibliotekarza katalogującego jest zapewnienie czytelnikowi jak najszerszego dostępu do zbiorów.

Opis formalny

Najważniejsze zmiany w opisie książki:

1**. Oznaczanie daty powstania książki i chronologii treści utworu w rekordzie bibliograficznym.**

Pole 045 i 648 odpowiadają za oddanie czasu akcji i są względem siebie symetryczne.

Pole 046 i 388 odpowiadają za oddanie czasu powstania dzieła i są również względem siebie symetryczne.

Opis formalny

W większości rekordów bibliograficznych literatury pięknej dla dzieci i młodzieży chronologia treści nie zostanie oznaczona. Nie uwzględnia się jej w utworach dziejących się w szeroko pojętej teraźniejszości.

Chronologię treści otrzymują utwory biograficzne oraz o tematyce historycznej.

Przykład z Katalogu BP w Radomiu

045 2 %b d1939 %b d1945

046 %k 2011

080 # %a 821.162.1-93

100 1 %a Papuzińska, Joanna %d (1939-). %e Autor

245 1 0 %a Asiunia / %c Joanna Papuzińska ; ilustracje Maciej Szymanowicz.

380 %a Książki

380 %a Proza

385 %m Grupa wiekowa %a Dzieci

385 %m Grupa wiekowa %a 6-8 lat

385 %m Grupa wiekowa %a 9-13 lat

386 %m Przynależność kulturowa %a Literatura polska

388 1 %a 2001-

648 # 9 %a 1901-2000

648 # 9 %a 1939-1945

Opis formalny

2. Dobór symbolu Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej.

W odróżnieniu od literatury pięknej dla dorosłego czytelnika UKD nie dzieli literatury pięknej dla dzieci i młodzieży na poezję, prozę i dramat.

Symbol UKD jest jednolity dla całej literatury dla czytelnika poniżej 17 roku życia i różni się wyłącznie przynależnością kulturową.

*Literatura polska dla dzieci i młodzieży otrzymuje symbol UKD **821.162.1-93**, przy czym **sufiks -93** jest wspólny dla symbolu literatury dla dzieci każdego kraju.*

Opis formalny

Wyjątki:

Pierwszy z nich stanowią publikacje dla najmłodszych czytelników – takie, które w polu 385 otrzymują wyłącznie grupę wiekową 0–5 lat. W polu 080 znajdzie się wówczas symbol 82-93 oznaczający literaturę dla dzieci w ogólności. Ustalenie to służy ujednoliceniu katalogowania przeznaczonych dla czytelników z najniższej grupy wiekowej wydań literatury pięknej i prostych publikacji popularnonaukowych, których treść jest jeszcze zbyt mało fachowa, aby poprzez UKD zaklasyfikować je do określonej dziedziny innej niż literatura dla dzieci.

Opis formalny

Wyjątki:

Pierwszy z nich stanowią publikacje dla najmłodszych czytelników – takie, które w polu 385 otrzymują wyłącznie grupę wiekową 0–5 lat. W polu 080 znajdzie się wówczas symbol 82-93 oznaczający literaturę dla dzieci w ogólności. Ustalenie to służy ujednoliceniu katalogowania przeznaczonych dla czytelników z najniższej grupy wiekowej wydań literatury pięknej i prostych publikacji popularnonaukowych, których treść jest jeszcze zbyt mało fachowa, aby poprzez UKD zaklasyfikować je do określonej dziedziny innej niż literatura dla dzieci.

Opis formalny

Książki obrazkowe dla dzieci i młodzieży niezależnie od tematyki otrzymują obecnie w pierwszym polu 080 symbol UKD na literaturę piękną dla dzieci i młodzieży danego kraju, zaś w drugim polu 080 – symbol 087.5.

Symbol 087. 5 oznacza Wydawnictwa dla dzieci.

Opis formalny

Zasady katalogowania dla pól 100–300 pozostają takie same dla wszystkich książek (analogiczne dla literatury pięknej i literatury pięknej dla dzieci i młodzieży, literatury popularnonaukowej i literatury popularnonaukowej dla dzieci, etc.).

Opis formalny

3. Charakterystyczne dla poprzedniego języka informacyjno-wyszukiwawczego – Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej – wyrażenia stosowane w polu 655 takie jak **Powieść dziecięca polska-20w.** zostają zastąpione polami MARC **380, 385 oraz 386.**

Opis formalny

Pole 380 wyraża formę dzieła. W polu tym stosuje się deskryptor Książki, następnie bardziej szczegółowe określenie formy Poezja, Proza. Dramat (rodzaj) – dla literatury pięknej ; Komiksy i książki obrazkowe – dla komiksów i książek obrazkowych ; Publikacje dydaktyczne czy Poradniki i przewodniki – inne publikacje dla dzieci i młodzieży.

Przykłady z bazy BP w Radomiu

100 1 %a Maleszka, Andrzej %d (1955-). %e Autor %e Ilustracje

245 1 0 %a Czas robotów / %c Andrzej Maleszka ; ilustracje Andrzej Maleszka.

246 3 0 %a Magiczne drzewo

260 # %a Kraków : %b Znak Emotikon, %c 2018.

300 %a 449 stron : %b ilustracje ; %c 18 cm.

336 %a Tekst %b txt %2 rdacontent

337 %a Bez urządzenia pośredniczącego %b n %2 rdamedia

338 %a Wolumin %b nc %2 rdacarrier

380 %a Książki

380 %a Proza

Przykład

100 1 %a Piroddi, Chiara %d (1982-). %e Autor

245 1 0 %a Zwierzęta na wsi : %b moja pierwsza książka / %c [tekst Chiara Piroddi ; ilustracje: Agnese Baruzzi ; opracowanie graficzne: Agnieszka Matz ; tłumaczenie: Paweł Pawlak].

246 1 6 %a Montessori: odkrywam i poznaję

260 # %a Warszawa : %b Grupa Wydawnicza Foksal, %c 2018.

300 %a [10] stron : %b ilustracje ; %c 16x16 cm.

336 %a Obraz %b sti %2 rdacontent

336 %a Tekst %b txt %2 rdacontent

337 %a Bez urządzenia pośredniczącego %b n %2 rdamedia

338 %a Wolumin %b nc %2 rdacarrier

380 %a Książki

380 %a Komiksy i książki obrazkowe

Przykład

100 1 %a Nożyńska-Demianiuk, Agnieszka %d (1964-). %e Autor

245 1 0 %a Poradnik młodego ekologa / %c [tekst Agnieszka Nożyńska-Demianiuk ; ilustracje Janusz Baszczak].

260 # %a Poznań : %b Wydawnictwo IBIS, %c 2019.

300 %a 47 stron : %b ilustracje ; %c 34 cm.

336 %a Tekst %b txt %2 rdacontent

337 %a Bez urządzenia pośredniczącego %b n %2 rdamedia

338 %a Wolumin %b nc %2 rdacarrier

380 %a Książki

380 %a Poradniki i przewodniki

Opis formalny

Kolejna część przykładowego hasła z JHP BN – słowo **„dziecięca”** – zostaje z kolei zastąpiona powtarzalnym polem **385.**

Jego pojawienie się w rekordzie bibliograficznym stanowi jedną z najważniejszych zmian dla katalogowania literatury dla dzieci i młodzieży

Opis formalny

W pierwszym polu 385 zapisuje się kolejno ogólną nazwę grupy wiekowej odbiorców (Dzieci lub Młodzież), a w kolejnych – szczegółowe przedziały wiekowe dla grup (0–5 lat, 6–8 lat, 9–13 lat, 14–17 lat).

Przykład z katalogu BP w Radomiu

00 1 %a Maleszka, Andrzej %d (1955-). %e Autor %e Ilustracje

245 1 0 %a Czas robotów / %c Andrzej Maleszka ; ilustracje Andrzej Maleszka.

246 3 0 %a Magiczne drzewo

260 # %a Kraków : %b Znak Emotikon, %c 2018.

300 %a 449 stron : %b ilustracje ; %c 18 cm.

336 %a Tekst %b txt %2 rdacontent

337 %a Bez urządzenia pośredniczącego %b n %2 rdamedia

338 %a Wolumin %b nc %2 rdacarrier

380 %a Książki

380 %a Proza

385 %m Grupa wiekowa %a Dzieci

385 %m Grupa wiekowa %a 9-13 lat

Przykład z katalogu BP w Radomii

100 1 %a Nożyńska-Demianiuk, Agnieszka %d (1964-). %e Autor

245 1 0 %a Poradnik młodego ekologa / %c [tekst Agnieszka Nożyńska-Demianiuk ; ilustracje Janusz Baszczak].

260 # %a Poznań : %b Wydawnictwo IBIS, %c 2019.

300 %a 47 stron : %b ilustracje ; %c 34 cm.

336 %a Tekst %b txt %2 rdacontent

337 %a Bez urządzenia pośredniczącego %b n %2 rdamedia

338 %a Wolumin %b nc %2 rdacarrier

380 %a Książki

380 %a Poradniki i przewodniki

385 %m Grupa wiekowa %a Dzieci

385 %m Grupa wiekowa %a 6-8 lat

385 %m Grupa wiekowa %a 9-13 lat

Przykład z katalogu BP w Radomiu

100 1 %a Piroddi, Chiara %d (1982-). %e Autor

245 1 0 %a Zwierzęta na wsi : %b moja pierwsza książka / %c [tekst Chiara Piroddi ; ilustracje: Agnese Baruzzi ; opracowanie graficzne: Agnieszka Matz ; tłumaczenie: Paweł Pawlak].

380 %a Książki

380 %a Komiksy i książki obrazkowe

385 %m Grupa wiekowa %a 0-5 lat

385 %m Grupa wiekowa %a Dzieci

Opis formalny

Jak ocenić dla jakiej grupy wiekowej jest przeznaczona książka?

1. Informacje od wydawcy – zamieszczane czasami na książce lub na stronie internetowej.
2. Forma dzieła – książki o sztywnych, kartonowych stronach przeznaczone są przeważnie dla dzieci w wieku 0-5 lat.
3. Kilkustronicowe powieści są najczęściej skierowane do dzieci i młodzieży – wiek 9-13 lub 14-17 lat.
4. Treść książki – wiek czytelnika podobny do wieku głównego bohatera.

Opis formalny

Jeżeli w książce pojawia się oznaczenie proponowanego wieku czytelnika, to należy je zaznaczyć w rekordzie bibliograficznym w polu 521 z pierwszym wskaźnikiem 8. Ta zasada odnosi się również do książek z dołączonymi niewielkimi elementami, naklejkami, zabawkami, etc., które otrzymują od producentów graficzne oznaczenie informujące o tym, że dana publikacja lub dołączony do niej obiekt są nieodpowiednie dla dzieci w wieku poniżej trzech lat.

Opis formalny

Kolejny sposób użycia pola 385 stanowi określenie za jego pomocą poziomu nauczania. Pól 385 używa się w ten sposób w katalogowaniu publikacji z dziedziny pedagogiki, podręczników szkolnych, a w literaturze pięknej dla dzieci i młodzieży – przy lekturach z opracowaniem. W 2018 roku w Bibliotece Narodowej został wprowadzony jednolity sposób katalogowania lektur szkolnych przy użyciu deskryptora gatunkowego **Lektura z opracowaniem w polu 655.** Należy także zastosować zapis z odpowiednim poziomem nauczania dla danej lektury – w przypadku lektur dla szkół podstawowych będzie to **|mPoziom nauczania|aSzkoły podstawowe**, a w przypadku lektur dla szkół średnich wydanych po 2017 roku |**mPoziom nauczania|aSzkoły średnie**. Jeżeli na książce są podane konkretne klasy, do których skierowana jest lektura, to informacja ta również może znaleźć się w polach 385.

Przykład z katalogu BP w Radomiu

100 1 %a Lofting, Hugh %d (1886-1947). %e Autor

245 1 0 %a Doktor Dolittle i jego zwierzęta / %c Hugh Lofting ; przekład Paweł Bulski ; ilustracje Iwona Walaszek-Sarna.

260 # %a Warszawa : %b SBM, %c 2019.

300 %a 135 stron : %b ilustracje ; %c 25 cm.

336 %a Tekst %b txt %2 rdacontent

337 %a Bez urządzenia pośredniczącego %b n %2 rdamedia

338 %a Wolumin %b nc %2 rdacarrier

380 %a Książki

380 %a Proza

380 %a Publikacje dydaktyczne

385 %m Grupa wiekowa %a Dzieci

385 %m Grupa wiekowa %a 9-13 lat

385 %m Poziom nauczania %a Szkoły podstawowe

385 %m Poziom nauczania %a Klasa 1.

385 %m Poziom nauczania %a Klasa 2.

385 %m Poziom nauczania %a Klasa 3.

Opis formalny

Katalogując lekturę z opracowaniem należy pamiętać, że rekord bibliograficzny ma stanowić odwzorowanie nie tylko treści samego dzieła (powieści, opowiadania, wiersza, dramatu), ale także opracowania. Należy zatem uwzględnić je w polu 080 (symbol UKD – historia literatury danego kraju), a w polach 600–650 zawrzeć deskryptory oddające jego tematykę: deskryptor autor / tytuł w polu 600 i deskryptor oznaczający literaturę danego kraju w polu 650. W polu tym znajdzie się także hasło wyrażające gatunek, które zostanie powtórzone w polu 655 – często bowiem sama forma dzieła również stanowi przedmiot opracowania (na przykład cechy charakterystyczne powieści, noweli, fraszki).

Przykład z katalogu BP w Radomiu

Prawidłowo zastosowane pola przez katalogera:

600 1 9 %a Lofting, Hugh %d (1886-1947) %t Doktor Dolittle i jego zwierzęta

600 0 9 %a Doktor Dolittle %c (postać fikcyjna)

650 9 %a Język polski (przedmiot szkolny)

650 9 %a Literatura dla dzieci

650 9 %a Literatura angielska

650 9 %a Ludzie a zwierzęta

650 9 %a Opieka nad zwierzętami

650 9 %a Zwierzęta

655 9 %a Powieść

655 9 %a Lektura z opracowaniem

655 9 %a Powieść

658 %a Edukacja i pedagogika

658 %a Literaturoznawstwo

Przykład z katalogu BP w Radomiu

Prawidłowo zastosowane pola przez katalogera:

600 1 9 %a Lofting, Hugh %d (1886-1947) %t Doktor Dolittle i jego zwierzęta

600 0 9 %a Doktor Dolittle %c (postać fikcyjna)

650 9 %a Język polski (przedmiot szkolny)

650 9 %a Literatura dla dzieci

650 9 %a Literatura angielska

650 9 %a Ludzie a zwierzęta

650 9 %a Opieka nad zwierzętami

650 9 %a Zwierzęta

655 9 %a Powieść

655 9 %a Lektura z opracowaniem

655 9 %a Powieść

658 %a Edukacja i pedagogika

658 %a Literaturoznawstwo

Opis formalny

Nie wszystkie typy publikacji dla dzieci i młodzieży doczekały się tak jednolitego sposobu opracowania za pomocą Deskryptorów Biblioteki Narodowej. Przypadek problematyczny stanowią tak zwane książki dla małych dzieci, czyli publikacje o sztywnych, najczęściej nienumerowanych stronach, pozbawione strony tytułowej (jej funkcję pełni okładka), z niewielką ilością tekstu i licznymi ilustracjami.

.

Publikacje te katalogowane są w ten sposób,że w polu 300 podaje się w nawiasie kwadratowym informację o liczbie wszystkich stron, z uwzględnieniem okładki (i czwartej strony okładki).

Problem stanowi pole 380 i jego powiązanie z polem 655, gdyż dla tego typu publikacji trudno wskazać jest określoną formę i gatunek.

Dla tego typu książeczek powstał deskryptor **Książka dla małych dzieci używany w polu 655.**

Deskryptor ten nie znajduje jedna odzwierciedlenia w polu 380.

Opis przedmiotowy

Dzięki wprowadzeniu DBN literatura piękna dla dzieci i młodzieży zyskała nieobecny dotychczas opis przedmiotowy. **Umożliwia to nadawać utworom literackim w opisie bibliograficznym deskryptory przedmiotowe określające temat dzieła w polu 150.**

Przykład z katalogu BP w Radomiu

100 1 %a Montgomery, Lucy Maud %d (1874-1942). %e Autor

245 1 0 %a Ania z Avonlea / %c Lucy Maud Montgomery ; nowy przekład Ewa Łozińska-Małkiewicz, Katarzyna Małkiewicz ; [wstęp, nota biograficzna Katarzyna Zioła-Zemczak ; ilustracje Aleksandra Michalska-Szwagierczak].

650 9 %a Nauczyciele

650 9 %a Przyjaźń

650 9 %a Samokształcenie

650 9 %a Włosy rude

650 9 %a Zakochanie

Opis przedmiotowy

Oprócz haseł z grupy 150 opis przedmiotowy publikacji obejmuje także **hasła osobowe (100), deskryptory w formie nazwy ciała zbiorowego (110), imprezy (111), tytułu ujednoliconego (130) oraz geograficzne (151).**

Najczęściej stosowane deskryptory w opracowaniu literatury dla dzieci i młodzieży

Pole 600 – deskryptor osobowy (dotyczy postaci rzeczywistych i fikcyjnych).

Nie indeksuje się wszystkich postaci fikcyjnych, a jedynie te, które są rozpoznawalne lub występują w wielu różnych publikacjach.

Jeśli chodzi o postacie rzeczywiste pojawiające się w literaturze dla dzieci i młodzieży, nie ma żadnych przeciwwskazań, aby indeksować je w opisie przedmiotowym, zwłaszcza jeśli ich rola w fabule jest większa niż wyłącznie epizod.

Przykład z katalogi BP w Radomiu

100 1 %a Montgomery, Lucy Maud %d (1874-1942). %e Autor

245 1 0 %a Ania z Zielonego Wzgórza / %c Lucy Maud Montgomery ; tłumaczyła Rozalia Bernsteinowa ; opracowała Barbara Włodarczyk ; [ilustrował Lucjan Ławnicki].

600 0 9 %a Ania Shirley %c (postać fikcyjna)

Przykład z katalogu

100 1 %a Chotomska, Wanda %d (1929-2017). %e Autor

245 1 0 %a Muzyka pana Moniuszki / %c Wanda Chotomska ; projekt okładki i ilustracje Marta Nawrocka.

600 1 9 %a Moniuszko, Stanisław %d (1819-1872)

Opis przedmiotowy

Pole 651 – deskryptor geograficzny

Deskryptor geograficzny obejmuje zarówno istniejące miejsca, jak i krainy fikcyjne. Miejsca istniejące w rzeczywistości oznacza się w opisie bibliograficznym wtedy, gdy są nazwane w tekście, niezależnie od tego, czy określone miejsce akcji wydaje się mieć wpływ na fabułę, czy służy wyłącznie jako tło. W przypadku krain fikcyjnych deskryptorów oznaczających nieistniejące miejsca używa się wyłącznie wówczas, gdy są one szerzej rozpoznawalne – funkcjonują w więcej niż jednej części powieści, odwołują się do nich inni autorzy/adaptatorzy, nawiązujący do pierwotnego tekstu, lub pojawiają się także w innych tekstach kultury (np. w filmie animowanym).

Przykład z katalogu BP w Radomiu na zastosowanie w opisie zarówno miejsca rzeczywistego jak i fikcyjnego.

100 1 %a Montgomery, Lucy Maud %d (1874-1942). %e Autor

245 1 0 %a Ania z Zielonego Wzgórza / %c Lucy Maud Montgomery ; przełożyła Rozalia Bernsteinowa ; ilustrował Bogdan Zieleniec.

651 9 %a Avonlea (Kanada ; miasto fikcyjne)

651 9 %a Kanada

Kartoteka KHW

Deskryptory używane do opisu literatury pięknej wchodzą w skład ogólnej Kartoteki Haseł Wzorcowych Biblioteki Narodowej.

KHW jest wspólna dla wszystkich publikacji.

Opis przedmiotowy

Na szczegółowość opisu przedmiotowego składają się trzy czynniki.

1. Stopień dokładności zapoznania się z daną publikacją (lektura samego tekstu, jeśli jest taka możlwość ; blurby na okładce ; recenzje internetowe).

2. Złożoność tekstu.

Przy kilkustronicowych książeczkach dla najmłodszych (klasyfikowanych jako Książki dla małych dzieci) fabuła składa się zwykle z jednego, nieskomplikowanego wątku, całkowicie więc wystarcza jeden deskryptor przedmiotowy. Zbiory wierszy, które nie mają wspólnego motywu przewodniego (czyli nie są np. antologią wierszy o jesieni), często nie doczekują się żadnego deskryptora przedmiotowego. Podobnie wygląda sytuacja zbiorów opowiadań, które zawierają kilka niezwiązanych ze sobą tematycznie tekstów. Dodawanie licznych haseł, które odnoszą się do kolejnych utworów z tomu, zamiast do całej publikacji, może być mylące dla użytkowników i może poskutkować głównie rozczarowaniem lekturą. Warto pamiętać więc, że uzasadniony brak opisu przedmiotowgo nie jest błędem.

W przypadku powieści dla młodzieży często pojawiają się liczne, zróżnicowane tematycznie deskryptory, pozwalające użytkownikom katalogu na zorientowanie się, czy dana publikacja zawiera interesujące ich wątki lub, ogólnie, czy im odpowiada.

3. Subiektywna decyzja katalogera

Na podstawie artykułu: Nowe możliwości, nowe problemy – katalogowanie literatury dla dzieci przy użyciu Deskryptorów Biblioteki Narodowej/Justyna Morawska, Patrycja Pokora. W:Rocznik Biblioteki Narodowej. 2019.Tom.L. s. 63–81.

Opracowała Ewa Swęd

Wydział Gromadzenia i Opracowania

BP w Radomiu